

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Ξέπλυμα

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΓΙΑ ΒΡΩΜΙΚΟ ΧΡΗΜΑ, ΒΡΩΜΙΚΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ,
ΒΡΩΜΕΣ ΚΑΙ ΠΑΣΤΡΙΚΕΣ ΠΑΛΑΙ ΤΕ ΚΑΙ ΕΠ' ΕΣΧΑΤΩΝ

ΑΕΝΑΘΝ 2015

Ξέπλυμα

Εισαγωγή

Η λέξη τώρα έχει περιορισθεί στο «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» . συνώνυμη το ξέβγαλμα αλλά δεν χρησιμοποιείται για το βρώμικο χρήμα.

Σημασία

Το ξέπλυμα είναι τελικό καθάρισμα κάποιου πράγματος με νερό για την απομάκρυνση του σαπουνιού και των ρύπων. Το συνώνυμο «ξέβγαλμα» σημαίνει και την προπομπή δηλ. την συνοδεία μέχρι την έξοδο και τις ανάλογες φιλοφρονήσεις.

Λέξεις κλειδιά

Βρώμικο χρήμα

Με τον όρο **βρώμικο χρήμα**, ή **μαύρο χρήμα** και ευρύτερα **μαύρα**, καθιερώθηκε να χαρακτηρίζεται, περισσότερο δημοσιογραφικά, οποιοδήποτε είδος εσόδου από παράνομη πράξη, ή ακόμη και έσοδο από νόμιμη πράξη το οποίο όμως στη συνέχεια δεν δηλώνεται, κατά παράβαση της υφιστάμενης φορολογικής νομοθεσίας. Και στις δύο περιπτώσεις ανάγεται σε οικονομικό έγκλημα.

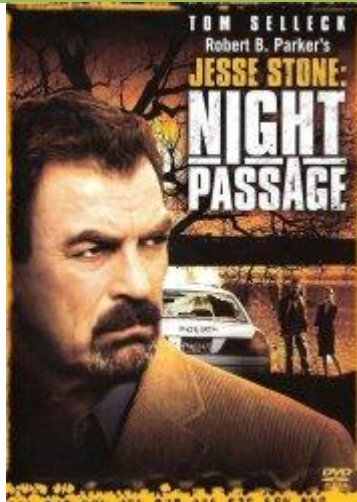

Έτσι «**ξέπλυμα βρώμικου χρήματος**», ή «**ξέπλυμα μαύρου χρήματος**», χαρακτηρίζεται οποιαδήποτε οικονομική συναλλαγή που γίνεται με διάθεση μαύρου χρήματος, επί νόμιμης πράξης που επιφέρει οικονομικό αγαθό το οποίο στη συνέχεια δεν αποκρύπτεται, μεταβαλλόμενο έτσι σε **καθαρό χρήμα**.

Συγγενείς λέξεις : παραοικονομία, μαύρη αγορά, μίζες, προμήθειες, φακελάκι, λάδωμα, λαμογιά και φράσεις: «τα πιάνει», «τα παίρνει»¹, «λαδώνεται», δεκάζομαι² > αδέκαστος.

¹ **τα παίρνει** [ενν. τα χρηματά]= δωροδοκείται, δεκάζεται Βλ. συνδεσμο [Τα παίρνω και περνώ καλά](#)

² **δεκάζω**, μέλ. -άσω (δεκάς Ι. 2), δωροδοκώ ή διαφθείρω δικαστές, σε Ισοκρ., Αισχίν. — Παθ., δωροδοκούμαι, εξαγοράζομαι, χρηματίζομαι, σε Πλούτ.

Βρώμικο Χρήμα

Jesse Stone: Night Passage

Αστυνομική 2006 αλλά αδιάφορη τηλεοπτική μεταφορά μιας ιστορίας με τον ήρωα της σειράς βιβλίων του Ρόμπερτ Μπ. Πάρκερ. Διασώζεται από την ερμηνεία του Τομ Σέλεκ, ο οποίος κέρδισε μάλιστα και τα εύσημα του συγγραφέα.

Πλύσιμο

Νερό

Καθαρηση

Από το αρχαίο ελληνικό ρήμα **καθαίρω**, μέλ. *κάθαρῶ*, αόρ. *ἀ' ἐκάθηρα* — Μέσ., μέλ. *καθαροῦμαι*, αόρ. *ἀ' ἐκαθηράμην* — Παθ., αόρ. *ἀ' ἐκαθάρθην*, παρ. *κεκάθαρμαι*. (καθαρός).

I. 1. λέγεται για εξαγνισμένο άνθρωπο ή πράγμα, εξαγνίζω ή καθαρίζω, θεραπεύω μολυσματική νόσο, καθαίρω, εξαγνίζω, καθαρίζω, απαλλάσσω την χώρα από τέρατα και ληστές

2. με θρησκευτική σημασία, απολυμαίνω, εξαγνίζω, τον εξαγνίζω από το φόνο, από την τέλεση ανθρωποκτονίας,

καθαίρομαι, εξαγνίζομαι, Παθ., *κεκαθαρμένος*, στον ίδ.

3. κλαδεύω δέντρο, δηλ. το καθαρίζω από τα πλεονάζοντα, περιττά, άχρηστα κλαδιά, σε Κ.Δ.

4. μεταφ., = *μαστιγώ*, λαϊκιστί «τρίβω, ξυστρίζω, αποπλένω», σε Θεόκρ.

II. λέγεται γι' αυτό που αφαιρείται μέσω του εξαγνισμού, αποβάλλω, αποπλένω, ξεπλένω ή απομακρύνω, αποδιώχνω, *λύματα*, *ρύπα*, σε Ομήρ. Οδ.· *φόνον*, σε Αισχύλ.

III. με διπλή αιτ., *αἷμα κάθηρον Σαρπηδόνα*, καθάρισαν τον Σαρπηδόνα από το αίμα, τον ξέπλυναν απ' αυτό — Παθ., *φόνον καθαρθείς*..

Από εδώ το **κάθαρμα**, **-ατος**, **τό** (**καθαίρω**),:

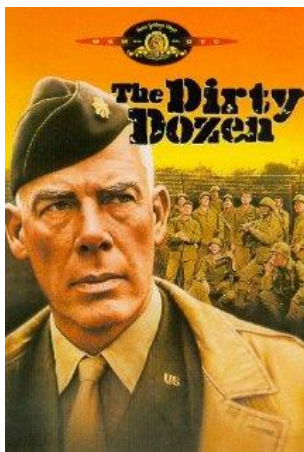
I.

1. αυτό που αποβάλλεται κατά την διάρκεια του καθαρίσματος, κατά τη διαδικασία της καθαριότητας· σε πληθ., ακαθαρσίες, απορρίμματα, αποφάγια θυσιών, σε Αισχύλ.

2. μεταφ., πρόστυχος, ανάξιος, απόβλητος, σε Αριστοφ., Δημ. κ.λπ.

II. στον πληθ., = *κάθαρσις*, εξαγνισμός, σε Ευρ

III. εξαγνισμένο, ιερό έδαφος, *έντὸς καθάρματος*, εντός των ορίων του ιερού εδάφους, μέσα σε αυτό, σε Αριστοφάνη.

Σήμερα λεγεται με την σημασια I.2.

Πβλ. Τηλεοπτικη εκπομπη «[Αμάν! Τα καθάρματα](#)»

Και την πολεμική ταινία «Dirty Dozen» ή όπως ονομαζόταν η ταινία στα ελληνικά: "Και οι δώδεκα ήσαν καθάρματα", με τους Lee Marvin, Ernest Borgnine, και Charles Bronson

Μπουγάδα

Για περισσότερα Βλ.λ. [μπουγάδα](#) στο «Μ' ΑΥΤΑ ΖΟΥΣΑΜΕ».

Πολύ παλιότερα γινονταν στο ποταμι.

Αν όλα πήγαιναν επέστρεφαν με τα στεγνά ρούχα για να τα σιδερώσουν. Αν κάτι πήγαινε στραβά (φωτιά, νεροποντή, πόλεμος κλπ) **έπαιρναν τα βρεμένα τους** και επέστρεφαν. Από εδώ και η σχετική φράση.

Η μπουγάδα ήταν βαρεία και επίπονη δουλειά και οι διακοπές της εθεωρούντο ιδιαίτερα ενοχλητικές πβ. Μας **ήρθε στην τούρλα του Σαββάτου**.

Τούρλα από [τρούλος](#) : κτιστή σκάφη μπουγάδας (πβλ. η τούρλα του Σαββάτου = Η μπουγάδα που γίνεται το Σάββατο και μεταφορικά διαδικασία αναστάτωση για τις δουλειές του σπιτιού και κατ' επέκταση καθετί που γίνεται στην τούρλα του Σαββάτου είναι ενοχλητικό, άκαιρο και δεν μπορεί να αντιμετωπισθει).

Πλύση

Μπάνιο

Βαλανειον

βᾶλᾶνεϊον, τό, Λατ. balineum, balneum, λουτρό (ο χώρος συνολικά ή ο συγκεκριμένος λουτήρας), σε Αριστοφ.· συχνότερα απαντά στον πληθ., στον ίδ.

βρώμα

-ατος, τό (βι-βρώσκω), αυτό το οποίο τρώγεται, φαγητό, κρέας, σε Θουκ., Πλάτ. κ.λπ.

Από το «ελθωμεν και ειδωμεν εν τοις τάφοις ότι γυμνα οσσεα ο ανθρωπος σκωλήκων βρωμα και δυσωδια» της Νεκρωσιμης ακολουθιας, προέκυψε η έσφαλμένη έτυμολογία πθ συγγχει τὸ «βρώμα» (τροφή <βιβρώσκω) τήν λέξη « βρόμος» θόρυβος.

Έπίσης τὸ ὅτι ὠρισμένοι κρότοι κατὰ τὸ πέρδεσθαι , καλούμενοι πορδές ἀκολουθοῦνται ἀπὸ δυσσομία, ἐνέτεινε κάπως τὴν ἔννοια τῆς λέξης «βρόμα» ὥστε νὰ σημαίνει «δύσσομί-α» καὶ ἐν συνεχείᾳ «ἀκάθαρσία» ὅπως σήμερα.

βρόμος,

ὁ (βρέμω), Λατ. fremitus, 1. κάθε δυνατός, ηχηρός θόρυβος, ὅπως εἶναι τὸ τρίξιμο τῆς φωτιάς, σε Ομήρ. ἰλ.· ἢ τὸ βουητό τῆς καταιγίδας, σε Αἰσχύλ.· ἢ τὸ χλιμίντρισμα τῶν ἀλόγων, στον ἰδ.· 2. οργή, μανία, σε Ευρ.

Δεν φαίνεται νὰ σχετίζεται με τὴν ἀκαθαρσία ἀν καὶ ὁ Ησύχιος στὸ Λεξικό του ἀναφέρει βρόμος : *τόπος εἰς ὃν ἔλαφοι οὐροῦσι καὶ ἀφοδεύουσι,*

Βρόμιος

Θορυβώδης καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴ λέξη Βρόμιος: παρωνύμιο τοῦ Βάκχου.

Βρωμιά

Ἡ ἀκαθαρσία ὁ ρύπος.

Βρώμικος ὁ ρυπαρὸς ὁ ἀκάθαρτος ἀνθρώπος λεγεται καὶ βρωμερος καὶ βρωμιάρης.

Θέρμαι

Θέρμες

Εικόνα 1 : ΟΙ ΘΕΡΜΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΚΑΛΛΑ ΣΤΗ ΡΩΜΗ

θήρμη, ἢ, (θερμός) θερμότης, ζέστη, ἵππ. Ἄρχ. Ἰητρ. 16· πυρετώδης ζέστη, πυρετός, Φερεκρ. Ἐν Ἀδήλ. 90, Θουκ. 2. 49, Πλάτ. Θεαιτ. 178C, Ἀριστ. Προβλ. 1. 23, κτλ.* ὠσαύτως, ἰδρώς, Ἄρρ. Ἄν. 2.27 πτρβλ. Θέρμαση , θέρμες : ἐλονοσία.

II. θέρμαι, αἰ, **θερμαί πηγαί**, Λατ. thermae, Συλλ. Ἐπιγρ. 5694, 5809· - ὄνομα πόλεως τίνος ἐν Σικελίᾳ, Πολυβ. 1. 24, 4.

Αγγλικά bath

Τὸ Μπαθ εἶναι πόλη στὴ νοτιοδυτικὴ Ἀγγλία. Ἀπέχει 156 χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Λονδίνο καὶ 21 ἀπὸ τὸ Μπρίστολ. Σύμφωνα με τὴν ἀπογραφή τοῦ 2011 ὁ πληθυσμὸς τῆς ἦταν 88.859 κάτοικοι. Τὸ 1987 ἐγένε Μνημεῖο Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

Γαλλικά bain

Ἡ Αἰξ-λε-Μπαιν (Aix-les-Bains), οἱ Ρωμαϊκὲς Γρατιανές Θέρμες, (Aqua Gratianae), ἢ Δομιτιανές Θέρμες, (Aqua Domitiane), εἶναι παραλίμνια πόλη τῆς ΝΑ. Γαλλίας με πολλὲς ἰαματικές πηγές, στὸ νομὸ τῆς Σαβοΐας. ἀνατολικὴ ὄχθη τῆς λίμνης Μπουρζέ περίπου 100 χλμ. ἀνατολικά τῆς Λυών. Οἱ πηγές τῆς εἶναι πλούσιες σε θειοῦχα καὶ ἀνθρακικά ἀλάτα ἀσβεστίου, μαγνησίου, νατρίου, κατάλληλες γιὰ θεραπεία χρόνιων ρευματισμῶν καὶ τὶς ἀλκαλικές πηγές τῆς κατάλληλες γιὰ υδροθεραπεία.

Ἰταλικά bagno

Γερμανικά baden

Βίζμπαντεν (Wiesbaden) είναι πόλη της Γερμανίας και η πρωτεύουσα του κρατιδίου της Έσσης, με 274.000 κατοίκους, μέρος της μητροπολιτικής περιοχής Φρανκφούρτης (Frankfurt Rhein-Main). Το Βίζμπαντεν είναι διάσημο για τις θερμές πηγές και τα λουτρά (spa) του. Οι θερμές πηγές χρησιμοποιήθηκαν αρχικά από τους Ρωμαίους. Οι Ρωμαίοι την εκτιμούσαν πολύ ως λουτρόπολη και εκμεταλλεύτηκαν τις θεραπευτικές ιδιότητες του νερού της, η πόλη αναπτύχθηκε από ένα μικρό οικισμό γνωστό ως Aquae Mattiacorum, από το όνομα του γερμανικού φύλου Μάτιακς.

Πάστρα

Η καθαριότητα από το μεσαιωνικό ελληνικό ρήμα παστρεύω από το σπαρτεύω < σαρώνω με σάρωθρο από σπάρτα.

Από το παστρεύω προήλθε το επιθετο παστρικός, παστρικά, παστρικό.

Η ευκρινεία και η σαφήνεια των λογών δημιούργησαν τον ορο παστρικές κουβεντές.

Η καθαριότητα που επεβαλλετο εκ των πραγμάτων στις πόρνες, το συχνό πλύσιμο μετά την συνουσία, έγινε αφορμή να τις ονομαζούν παστρικές. Αντιθέτα οι ίδιες γυναίκες λόγω του ηθικού ρυθμού ονομαζόντας βρωμιάρες. Το οξύμωρον σε όλο το μεγαλείο του. Βλ. και το δημοσίευσμά μου [ΠΑΣΤΡΙΚΟΘΟΔΩΡΑ](#)

Χαμάμ

Φράσεις

Η καθαριότητα είναι μίση αρχοντιά

Λόγια παροιμία χωρίς ρεαλισμό γιατί μέχρις έσχατων η απλυσία ήταν ενδημικό φαινόμενο και στους άρχοντες. Βλ. Λουδοβίκος

Δεν σε ξεπλυνει ουτε ο Ιορδανης, ο Δουναβης

Λέγεται σε διαπράξαντα μέγα σφάλμα. Το όνομα του ποταμού είναι αυθαίρετο μπορεί να βάλει κανείς και Μισισσιπή, Αμαζόνιο, Νείλο, πλην Κηφισού και Ιλισού.

Το πλυνες το χάλασες

Παροιμία διεστραμμένων σχετικά με τον πεοθηλασμό και την αιδοιλειχεία.

Πηρέ τα βρεμένα του

Δεν μπόρεσε να αποπερατώσει την πλύση και το στεγνωμα των ρουχων λόγω εξαιρετικού και απροβλέπτου γεγονότος.

Στην τούρλα του Σαββάτου

Την στιγμή που ειχαμε μπουγάδα. Δηλαδή σε ακαταλληλη ωρα

Καθαρίσαμε

Επιλύσαμε παρανοήσεις και εκκρεμότητες

Ξεκαθαρίζω

Έμεινε στα κρύα του λουτρού

ΕΙΚΟΝΕΣ

Χαμάμ

Εγκυκλοπαιδικά

Τα λουτρά στην αρχαιότητα

Το βαλανείον

βᾶλᾶνεϊον, τό, Λατ. balineum, balneum, λουτρό (ο χώρος συνολικά ή ο συγκεκριμένος λουτήρας), σε Αριστοφ.· συχνότερα απαντά στον πληθ., στον ίδ.

Η ετυμολογία είναι σκοτεινή

Μια εκδοχή λέει ότι έκαian βελανίδια για να ζεστάνουν το νερό.

Άλλη εκδοχή το ετυμολογεί απ την βελανιδιά γιατί έκαian ξύλο δρυός που χρησιμοποιείται σαν καυσόξυλο. Πβλ. Την γνωστή παροιμία δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται.

Μάλλον έκαιαν το παρόμοιο πουρνάρι. Κάτι που γίνεται και σήμερα στα καμίνια.

πουρνάρι το [ρυρνάρι] [O44](#) : είδος θάμνου με ξυλώδη βλαστό, με αγκαθωτά φύλλα και με καρπό όμοιο με της βαλανιδιάς. ΠΑΡ *Αφήνω το γάμο και πάω για πουρνάρια.*

[μσν. *πουρνάριον < *πιρνάριον ([i > u] από επιδρ. του χειλ. [p]) < πρινάριον με με-τάθ. του [r] < υποκορ. του αρχ. πρῖνος (πρβ. πρινάρι)]

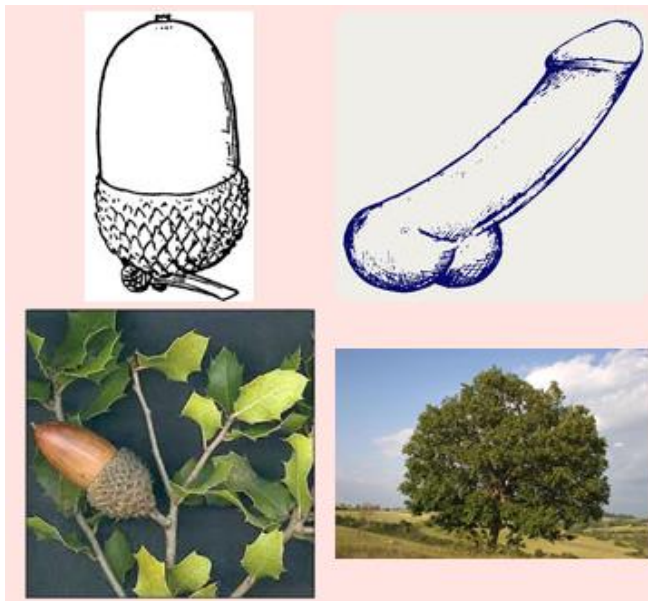
Ίσως να σχετίζεται και με το αρχαίο ελληνικό ρήμα βαλανώω

βάλανος[βά], ή, **I.** βελανίδι, Λατ. glans, φρούτο, καρπός του φυτού «φηγός», το οποίο παρέχεται στους χοίρους, σε Ομήρ. Οδ.· οποιοδήποτε παρόμοιο με το βελανίδι φρούτο, χουρμάς, σε Ηρόδ., Ξεν. **II.** (από την ομοιότητα του σχήματος), σιδερένια σφήνα, σύρτης, μάνταλο, Λατ. pessulus, το οποίο διαπερνά τον ξύλινο μοχλό (μόχλος) και εισέρχεται στις παραστάδες της πόρτας, με τέτοιον τρόπο ώστε ο μοχλός να μην κινείται μέχρι να τραβηχτεί ο σύρτης με ένα κλειδί ή γάντζο (βλ. [βαλανάγρα](#)), σε Αριστοφ., Θουκ. (αμφίβ. προέλ.).

Εικόνα 3 συρτης (βαλανος)

Εικόνα 2 βαλανοι και βελανίδια και βελανιδιά

Ο συσχετισμός του βελανιδιού με την Κεφαλά του πέους είναι εμφανής. Το μέρος αυτό του πέους καλείται βάλανος (κν. Βαλάνη ή κάτω κεφάλι). Η βάλανος εισχωρεί όντος του κόλπου κατά την συνουσία από αυτή την ενέργεια ,που μοιάζει με την είσοδο του συρτή στην σπή της παραστάδος, βγήκε το ρήμα **βᾶλᾶνῶω**, μέλ. -ώσω, στερεώνω με μια *βάλανο* (βλ. αντ.)· *βεβαλάνωκε την θύραν*, σε Αριστοφ.· στην Παθ., *βεβαλανωμένος, -η, -ον*, ο κλεισμένος με ασφάλεια, ασφαλισμένος, σφραγισμένος, στον ίδ.

Το λουτρό ήταν χώρος βεβαλανωμένος, κλειστος, ασφαλισμένος. Πιθανόν λουπόν από εκεί να πρόεκυψε το βαλανειον.

Το βέβαιο είναι ότι δημιούργησε το λατινικό BALINEUM,

Βαλανεϊον, Balneum, in Supplemento Antiquarii. Vide Forcell. Lexic. ; reperitur etiam *Balineus*. Placidus Maii et cod. reg. 7644 :

Balineum in prosa ponimus, Balneum in metro, tamen utrumque facit.

Idem cod. voce [Balneum](#) :

Quotidiano sermone Balineum dicimus, etc.

Du Cange

Από το Balneum προσήλθε το Ιταλικό Bagno . έγινε δηλαδή αποβολή του l από balneum έτσι επέστρεψε ως αντιδάνειο «μπάνιο» με την σημασία λουτρό, αλλά και θαλάσσιο λουτρό (πάμε για μπάνιο, για μπανάκι, τα μπανια του λαού, μανίζω, μπανιστήρι, μπανιστριτζής, μπάνικος: ευειδής, μπανιάρω: λούω ή λούζω κάποιον, μπανιαρισμένος: λουσμένος). Μπανιέρα ο λουτήρ, μπανιερό το μαγιό.

Το παρομοιο γαλλικό bagnole : αυτοκίνητο, κατά το σχήμα [carriole](#), από το [banne](#), του ύστερου λατινικού [benna](#), γαλατική λέξη που σημαίνει «τετράτροχο κάρο από λυγαριά»

Τα Μπαιν μιξτ

Εικόνα 4 τα "γυμνά"

Γυρω στα 1920 επιτραπηκαν τα μικτά λουτρα στην θάλασσα. Σχετική οπερεττα "Η βλάμισσα" (1928) του Νίκου Χατζηποστόλου .

Ένα τραγουδάκι της εποχής έλεγε

Πήγα στα Μπαιν μιξτ

Κατω στη Γλυφαδα

Κι από τα γυμνά

Μου η ήρθε μια ζαλάδα:

Τριγυρνουσαν δω και κει

Θηλυκοι κι αρσενικοί ...

Τα γυμνα ηταν σαν αυτά την εικονα

Το ξε- ως επίθημα

Το ξε- ως επίθημα ως πρώτο συνθετικό σε σύνθετες λέξεις έχει επιτατικό (πχ. ξεθεώθηκα, ξεπατώθηκα, ξεπαραδιάστηκα) ή στερητικό χαρακτήρα πχ. είπα ξεείπα, πάπας, ξαναπάς = αποσχηματισμένος πάπας, χρεώνω ξεχρεώνω, κλπ. Έτσι το ξεπαστρέύω σημαίνει καθαρίζω κάτι πλήρως, ολοκληρωτικά.

Ο χριστιανισμός και καθαριότης

Δημόσια λουτρά υπήρχαν στην αρχαία Ελλάδα και μετά στη Ρώμη. Η συνήθεια πέρασε και στο Βυζάντιο κατόπιν.

Με την επικράτηση του όμως ο χριστιανισμός άρχισε να θεώρει αμαρτία την γυμνότητα του σώματος, τα λουτρά και το πλύσιμο. Διεκόπησαν σε ένα χριστιανικό μεσαίωνα οι εμφανίσεις γυμνών ανθρώπων, και η καθαριότητα εξαφανίστηκε θεωρούμενη συνώνυμη τα αμαρτίας. Πλύθηκες = αμάρτησες. Οι Άγιοι αγιάζανε από την απλυσιά!

Οι μοναχοί πλένονταν , αλλά έπρεπε να προσέχουν να μην κάνουν καταχρήσεις. Μια φορά κάθε τέσσερις μήνες ήταν καλά. Ή έστω μια φορά το μήνα. Ή δύο φορές το μήνα. Ή μια φορά την εβδομάδα. Κάθε μοναστήρι δηλαδή είχε τους δικούς του κανόνες. Εκτός αν ήταν άρρωστοι. Τότε μπορούσαν να πλένονται δυο φορές την εβδομάδα ή και περισσότερο, ανάλογα με το τι θα αποφάσιζαν οι γιατροί.

Γενικά το λουτρό ήταν μια κάπως πονηρή ενασχόληση, εφόσον έπρεπε κανείς να βγάλει τα ρούχα του και να μείνει γυμνός. Γι' αυτό και ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός παινεύοντας τον Μ. Βασίλειο λέει: «Η αλουσία το εκείνου σεμνολόγημα». (Άπλυτος ο Μ. Βασίλειος; Για φαντάσου!). Ομοίως ο Χρυσόστομος παρότρυνε τις χήρες να απέχουν από τα βαλανεία (έτσι τα έλεγαν τα δημόσια λουτρά), διότι η λουόμενη πολεμεί την άσπιλον και καθαράν Εκκλησίαν. Και ο Άγιος Αθανάσιος συμβουλεύει μια μοναχή: «μόνον το πρόσωπόν σου νίψαι και τας χείρας και τους πόδας». Ο Θεόδωρος Στουδίτης πιστεύει πάλι ότι η είσοδος στον παράδεισο ετοιμάζεται με εγκράτεια και αποχή από κρεοφαγία, οίνοποσία και «λουτρίσματα».

Το βυζαντινό λουτρό αποτελούνταν από τρία μέρη, το «ψυχρόν», το «χλιαροψύχριον» και το «θερμόν». (Η φράση «**έμεινε στα κρύα του λουτρού**» προέρχεται από εδώ, με τη σημασία του ότι κάποιος έμεινε στο «ψυχρόν» και για κάποιο λόγο δεν προχώρησε πιο μέσα για να κάνει το μπάνιο του)

Περισσότερα στο [Τα δημόσια λουτρά στο Βυζάντιο και άλλες περίεργες ιστορίες](#)

Ο Λουδοβίκος

Στα 3500 πχ τα ανάκτορα της Κνωσού είχαν λουτρά, λουτήρες και τουαλέτες με καζανάκι^{2068.20} ενώ στα ανάκτορα των Βερσαλλιών δεν υπήρχαν καν τουαλεττες^{2068.19}. Ο βασιικός τους ένοικος , η Α. Μ. ο βασιλεύς Ήλιος , ο Λουδοβίκος #14 πλύθηκε τρεις φορές σε όλη του τη ζωή. Βγάζοντας τις κάλτσες ου μια φορά του έπεσε ένα δάκτυλο. Το παρωνυμιών της λαμπρότητας του δεν το όφειλε στο ότι άστραφτε από καθαριότητα. Η βρώμια της εποχής δημιούργησε την βιομηχανία αρωμάτων και κρινολίνων.³

³ Το κρινολίνο επέτρεπε στις Κύριες της Άυλης να ουρουν και αποπατούν στις αυλές και στους κήπους χωρίς να γίνονται ορατές.

Το πυγόλουτρον ή μπιντές

Το πλύσιμο των γεννητικών οργάνων μετά την συνουσία και του πρωκτού μετά την αφόδευση γίνονταν σε ειδικό είδος υγιεινής το μπιντέ. Η λέξη είναι γαλλική και σημαίνει αλογάκι, επειδή σε αυτό ο χρήστης κάθεται καβαλικευτά, ιππαστί.

Το μπουγέλο

Εικόνα 5- μπουγέλο

μπουγέλο το [bujélo] O39 : 1. (λαϊκότρ.) ο κουβάς. 2. κατάβρεγμα κάποιου με νερό: Τα παιδιά στην αυλή παίζουν / κάνουν μπουγέλο, από όπου το ρήμα μπουγελώνω, και η ενέργεια το μπουγέλωμα.

[ιταλ. (διαλεκτ.) *buiello (πρβ. βεν. bugioli `μικρό δοχείο για ποτά', ιταλ. bugliolo (ναυτ. όρος) `κάδος από ξύλινες λουρίδες)]

Ετυμολογία: Από το ιταλικό bugliolo (ορθόν bugliuolo) il πιθανόν συγγενές με το bollire βράζω, ζεσταίνω, βλ. Καλδάρα< caldo : ζεστό)

1. ναυτικός όρος: κάδος, συνήθως ξύλινος κουβάς σαν μισό κρασοβάρελο, με λαβές από σχοινί.

2. η βούτα⁴: δοχείο νυκτός, καθόικι για τους φυλακισμένους. Το ίδιο σκεύος ήταν εν χρήσει στα μπουρδέλα για πρόχειρο πυγόλουτρο (μπιντέ). Πβλ φράση «Ασπασία! Το μπουγέλο!»

καρδάρια η [kardára] ή καρδάρι : μεγάλο ξύλινο ή μεταλλικό κυλινδρικό δοχείο με δύο λαβές ή με μία ημικυκλική, όπου αρμέγουν το γάλα.

Ετυμολογία:

Από το λατινικό caldarium
Lebetes, et Caldariae, cacabi, etc

Λέβητες, καρδάρια, κακαβιαι.

S. Willelmus lib. 1. Constit. Hirsaug. cap. 98 :

Το καρδάρια εγινε καρδάρια από παρετυμολογία από το καρδιά.

Μάλλον αρχικά ήταν αποκλειστικά μεταλλικό αφού το όνομα του παραπέμπει σε ζέσταμα. Μετά ένα ξύλινο όμοιο διατήρησε το όνομα αλλάζοντας χρήση. Πβλ. Δημοτικό πήραν την καρδάρια μου που έπηζα το γάλα μου.

Πβλ. Λεβέτι, κακκαβιά. '

[καρδάρ(ι) μεγεθ. -α]

⁴ Από το βυτίον κν βουτσι και όχι από βουτώ: βυθίζομαι.

Το καθάρισμα και ξεκαθάρισμα και το ξεπάστρεμα

Το ξεκαθάρισμα είναι αποσαφήνιση. Λέμε «θέλω να σου ξεκαθαρίσω ότι ...» , λέμε κάτι «καθαρά και ξάστερα», λέμε «**παστρικές κουβέντες**» . το καθορίζω και καθαρίζω συχνά μπερδεύονται. Έτσι η διευκρίνιση λέγεται και **εκκαθάριση, ξεκαθάρισμα**. Στις εμπορικές κουβέντες μιλάμε για **εκκαθάριση λογαριασμών**, ή τακτοποίηση λογαριασμών, όπου επέρχονται εκατέρωθεν συμψηφισμοί. Στον υπόκοσμο η τακτοποίηση λογαριασμών σημαίνει το «**ξεπάστρεμα**» του αντιπάλου, δηλαδή την φυσική εξόντωση του. Έτσι λένε «**τον καθάρισαν**» ή «**τον ξεπάστρεψαν**» αντί «τον δολοφόνησαν».

Τραγούδια

Μεσ' στις Πόλης το χαμάμ

Μεσ στις πόλης το χαμάμ
ένα χαρέμι κολυμπά
Αραπάδες το φυλάνε
στον Αλή Πασά το πάνε

Στίχοι: Ανέστης Δελιάς

Ο χαματζής

Στο **χαμάμ** όταν πηγαίνεις
Το κορμάκι σου το πλένεις
Και μοσχοβολάει
Να μπορούσα να γινόμουν
Το νεράκι που επάνω σου γλιστράει
Πάρε με για παραγιό σου
Χαματζή νταή
Για τα δυο της μαύρα μάτια
Η καρδιά μου έχει καεί

Στίχοι: Μίμης Θειόπουλος

Τον χειμώνα ετούτο

Τον χειμώνα ετούτο
άμα τον πηδήσαμε
Γι' άλλα δέκα χρόνια
άιντε **καθαρίσαμε**

Στίχοι: Διονύσης Σαββόπουλος

Της νύφης που κακοτύχησε

Η μάνα μου Γιαννιώτισσα κι ο κύρης μου απ' την Πόλη,
κι εγώ είμαι η Ρήνη η λυγερή, η Ρήνη η μαυρομάτα."
Κ' η μάνα της κατέβηκε και τη σφιχταγκαλιάζει.
Τις σκλάβες της εμίλησε, τις δούλες της φωνάζει.
"Βάλτε νερό και **λούστε** τη, σύρτε τη στο **χαμάμι**,
αλλάχτε τη, στολίστε τη την πρώτη τη στολή της,
και να βαρέσουν τα `ργανα και τα γλυκά παιχνίδια."

ΔΗΜΩΔΕΣ

Μπανάκι μανάκι

Μου `πες θα με τρίψεις μα εσύ μ' έχεις γδάρει,
πήρες σμυριδόπανο αντί για σφουγγάρι,
φέρσου μου γλυκά μωρό, μη με καταπιέζεις,
τέλειωσε την πλάτη μου και κατόπιν παίζεις,

Λούζετ' η αγάπη μου στο λουτροκαμπινέ,
είναι μπούζι το νερό, κλείσε τον ρουμπινέ,
της δικαιοσύνης ήλιος νοητός,
δεν μπαίνει απ' το παράθυρο άναψε το φως,

Μπανάκι μανάκι, μπανάκι μανάκι,
μπανάκι να βουλώσουνε τα λούκια μανάκι,
μπανάκι μανάκι, μπανάκι μανάκι,
κουράγιο και τελειώνουν τα παλούκια μανάκι.

Στίχοι: Σάκης Μπουλάς

Ποίηση

Το λουτρό

Μέσ' στην αυγή σαν όνειρο ξυπνάει τ' αργό ναμάζι.
Κι ακόμη επάνω στον πλατύ μεταξωτό σοφά,
ό γιγαντόκορμος λαλάς σάν το σκυλί ψοφά
για της μικρής χανούμισσας το λουλουδένιο νάζι.

Τ ολόχρυσο πασούμι της γονατιστός σα βγάζει
και του κορμιού της τ' άρωμα μεσ' στο Λουτρο ρουφά,
τ' αδικημένο σώμα του, το μπρούντζινο σπαράζει,
σά χάλκωμα μπρος στου χαλκιά τη φλόγα. « Μουσταφα!»

Στ' απέραντο και σκοτεινό πασσάδικο παλάτι
τής Γκιούλ - Χανούμ το φώναγμα κελαΐδησε σά βρύση.
Πετιέται ό σκλάβος με βαρύ και χαυνωμένο μάτι.

Κούφια στ' άτζέμικα χαλιά φεύγ' ή φαρδιά του φτέρνα,
γιατ' ήρθε ή ώρα του λουτρού και τρέχει να ραντίσει
Μ' αραβικά μυρωδικά τη σομακιά τη στέρνα.

Γυμνή, μέσα στ' αράπικο ζωγραφιστό μπουρνούζι,
νιώθει ν' ανάφτ' ή σάρκα της σε ρίγη λουλουδένια.
Κι άκούνητος ό Μουσταφάς, με μάτια σα γυαλένια
στέκεται, αιψύς βαρδιάτορας, στις πόρτας το τοπούζι.

Βγάζουν οι σκλάβες τα βαριά μαλαματένια χτένια,
Κι είδε ο αράπης το νερό τ' σπάλινο να λούζει
κρινάνθια και ροδόφυλλα σε στήθια φαρφουρένια
που λες άνθιζαν τα κλαδιά στο σομακί χαβούζι.

Αλλάχ! ας παρει ο Σατανας και την ψυχή του ακέρια
Ορμά, και με τά ξέσαρκα, σκληρά, μακριά του χέρια
βουτάει τ' αλάβαστρο κορμί σ' εναν πνιγμένο θρήνο.

Κ' εκστατικά, τα γυάλινα τα μάτια του τηράνε
οι τελευταίοι του πνιγμού σπασμοί να το κυλάνε.
μέσα στά μάργαρα νερά σάν κοραλλένιο κρίνο...
Ομηρος Μπεκές

Με τα μάτια μου την είδα
την Ελένη από **λουτρό**
που 'πλενε τα δυό της χέρια
και τον άσπρο της λαιμό.
Λαϊκό τετράστιχο

Φιλολογική Εσπερίς

Στης Χρίσταινας της καφετζούς προχθές νωρίς νωρίς
μια φιλολογική εδόθη εσπερίς.

Ο Φώτης ο μπαλωματής για έναν τσαγκάρη Τήνιον
έκανε μίαν κρίση.

Η Κώσταινα εμίλησε για την **μπουγάδα και την πλύση**
κι επεκαλέσθη και τον **Πλίνιον**.

Έπειτα ο Στραβάραπας με στύλ Μεταξουργείου
ωμίλησε περί Θεοδοσίου...

Κατόπιιν ο Κρεμανταλάς, που τον φωνάζουν και Γρουσουζή,
πλανόδιος από ετών,

που με τη ζέστη πάντοτε πουλά το κρύο-μπούζι,
έκανε μια διάλεξη περί των νέων ποιητών.

Ο Χρήστος ο αμανετζής ομίλησε περί του Μπάχ
εν σχέσει με το αχ και βάχ.

Ο κανονιέρης ο Στρατής περί Δανίας και Δανών
κι ο καρβουνιάρης ο Λουκάς περί Λευκών Μικρών Κλινών.

Η Διαμαντούλα έπειτα, με μια εισήγηση λαμπρά,
ανέλυσε τον Νεκομπρά

και είπε και περί φωτός και ουρανού ενάστρου.

Και, τέλος, η κυρία Κάστρου,
κρατούσα εγχειρίδιον περί φιλοσοφίας,

μετά μεγάλης ευφραδείας

και μετά χάριτος άπειρου

απήγγειλε τεμάχια εκ του Ομήρου.

ΤΙΜΟΣ ΜΩΡΑΙΤΙΝΗΣ

Του νεκρού αδελφού

Μάνα με τους εννιά σου γιους και με τη μια σου κόρη,
την κόρη τη μονάκριβη την πολυαγαπημένη,

την είχες δώδεκα χρονώ κι ήλιος δε σου την είδε!

Στα σκοτεινά την έλουζε, στ' άφεγγα τη χτενίζει,

στ' άστρι και τον αυγερινό έπλεκε τα μαλλιά της.

Δημώδες

Βιβλιογραφία

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ ΣΑΜΟΣΣΑΤΕΥΣ : ΒΑΛΑΝΕΙΟΝ

James Buckley , ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΤΗΣ ΤΟΥΑΛΕΤΑΣ, ΔΙΑΥΛΟΣ , 2007

Σύνδεσμοι

[Τα παίρνω και περνώ καλά](#)

[Νερό και νερουλάς και νερά](#)

[Μπουγάδα](#)

[Τα δημόσια λουτρά στο Βυζάντιο και άλλες περίεργες ιστορίες](#)

